

SOTSIAALMINISTEERIUM

Kadri Nõmm
Riigikohus
info@riigikohus.ee
Lossi 17
50093, Tartu

Teie 10.03.2021 nr 5-21-2/
Meie 07.04.2021 nr 1.2-5/853-2

Arvamus lastekaitseseaduse § 20 lg 11 põhiseaduspärasuse kohta asjas nr 5-21-2

Austatud Riigikohus

Olete palunud Sotsiaalministeeriumil esitada arvamus Tallinna Halduskohtu poolt 05.03.2021 otsusega haldusasjas nr 3-20-2055 põhiseaduse vastaseks tunnistatud normi põhiseaduspärasuse kohta. Halduskohus on tunnistanud põhiseadusega vastuolus olevaks ja jätnud kohtuasjas kohaldamata lastekaitseseaduse (LasteKS) § 20 lõike 1¹ osas, milles vastav säte viitega kriminaalkodeksi (KrK) §-le 202 ei võimalda treeneri kutset anda isikule, keda on karistatud alaealise kaasatõmbamise eest kuriteo toimepanemisele, sõltumata kuriteo asjaoludest. Halduskohus on jõudnud järeldusele, et Eesti Olümpiakomitee (edaspidi EOK) poolt kaebaja kutsetunnistuse kehtetuks tunnistamine LasteKS § 20 lõike 1¹ alusel, mis ei võimalda kaebajal tegutseda treenerina, piirab ebaproportsionaalselt kaebaja Eesti Vabariigi põhiseaduse (PS) § 19 lõikes 1 ja § 29 lõikes 1 sätestatud põhiõigusi (õigust vabale eneseteostusele, õigust valida tegevusala ja elukutse).

Vaadeldava normi ja halduskohtu lahendi analüüsi valguses avaldab Sotsiaalministeerium järgmist.

Lastega töötamise piirangu rakendamine EOK kui kutse andja poolt

Enne LasteKS § 20 lõike 1¹ põhiseaduspärasuse käsitlemist on meie hinnangul oluline alustada sellest, kuidas kõnealust sätet on antud juhul kohaldatud.

Halduskohtu otsusest nähtuvalt on EOK tuginenud LasteKS § 20 lõikele 1¹ haldusakti õigusliku alusena, millega tunnistati kehtetuks kaebajale väljastatud treeneri kutsetunnistus. Halduskohus on asunud seisukohale, et EOK-l treeneri kutse andjana oli seadusest tulenev õigus rakendada LasteKS § 20 lõikes 1¹ sätestatud lastega töötamise keeldu ja sel alusel tuli kaebaja kutsetunnistus kehtetuks tunnistada.

Nõustume halduskohtu seisukohaga, et EOK-l kutse andjana on põhimõtteliselt õigus rakendada LasteKS § 20 lõikes 1¹ sätestatud lastega töötamise keeldu. Samas on EOK antud juhul ületanud LasteKS § 20 lõikes 3 ette nähtud pädevust, võttes kaebajalt õiguse töötada ka täiskasvanute treenerina.

LasteKS § 20 lõigete 1 ja 1¹ eesmärk on tagada, et lastega kokkupuutuvatele kutsealadele ei pääseks töötama isikud, keda on karistatud või kes on sundravile määratud inimkaubanduse, seksuaalse enesemääramise vastaste kuritegude, prostitutsiooni- ja lastepornoga seotud kuritegude eest, aga ka tapmise, mõrva ja lapse tapmise eest. LasteKS §-s 20 sätestatud

piirangud kehtivad lastekaitsetöötajate ja teiste lastega töötavate isikute suhtes, kes on täpsemalt määratletud LasteKS §-s 18. LasteKS § 18 lõige 2 kohaselt loetakse lapsega töötavaks isikuks töös või kutsetegevuses, vabatahtlikus tegevuses, asendusteenistuses teenides, tööturuteenustel osaledes või praktikandina lapsega vahetult kokku puutuvat isikut. Need on isikud, kellel oma ametijuhendi või töö iseloomu tõttu tuleb lastega otse ja vahetult kokku puutuda.¹

LasteKS § 20 lõigetes 1 ja 1¹ kehtestatud piirangud toimivad ühelt poolt selle kaudu, et tööandjatel on keelatud loetletud süütegude eest karistatud isikut võtta tööle või teenistusse või võimaldada tal muul viisil lastega tegutseda (nt vabatahtlikus töös, praktikandina). Teisalt võib lastega töötamine olla isiku (iseseisev) majandus- või kutsetegevus ning sel juhul ei ole alati tööandjat, kes piirangute järgimist kontrolliks. Juba 2013. aastal lisati EV lastekaitse seadusesse² sätte, mis kohustas ka tegevusloa andmiseks õigustatud asutust jälgima piirangutest kinnipidamist tegevusloa andmisel.³ See sätte võeti sisuliselt samal kujul üle praegu kehtivasse LasteKS §-i 20, mille lõige 3 näeb ette, et kui lastega töötamiseks LasteKS § 18 lõike 2 tähenduses on vajalik tegevusloa, on selle andmiseks õigustatud isik kohustatud jälgima § 20 lõigetes 1 ja 2 sätestatud piirangutest kinnipidamist. Sätte eesmärk on tagada, et kui avalik võim annab isikule loa teatud tegevusalal tegutsemiseks, oleks kontrollitud ka isiku vastavus LasteKS § 20 nõuetele ning mittevastavuse korral isikule tegevusloa ei antaks. Lastega töötamise ebaseaduslik võimaldamine, sh nii isikul lastega tegutsemise võimaldamine kui ka tegevusloa andmine LasteKS § 20 nõudeid eirates, on karistatav väärteona KarS § 179¹ alusel.

Nõustume halduskohtu seisukohaga, et treeneri kutsetunnistus on käsitletav tegevusloana LasteKS § 20 lõige 3 mõistes. Lastega töötamine LasteKS § 18 lõike 2 tähenduses hõlmab mh kutsetegevuses lastega vahetult kokkupuutumist. Kutsetegevus on ka sporditreenerina tegutsemine. Spordiseaduse (SpS) § 6 lõike 2 kohaselt treener on sportlasi ja teisi spordis osalevaid isikuid juhendav spordispetsialist, kellel on treeneri kutsekvalifikatsioon kutseseaduse tähenduses. Seega treenerite puhul on kutsetunnistuse omamine füüsilise isiku jaoks vastaval tegevusalal töötamise eeltingimus.

Kuigi majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse (MSÜS) §-s 16 on tegevusloa defineeritud kitsalt kui ettevõtja majandustegevuseks vajalik luba ning MSÜS § 16 lõike 3 kohaselt tegevusloa ei ole haldusakt, mis annab füüsilisele isikule õiguse kutsetegevuseks, tuleb LasteKS § 20 lõikes 3 nimetatud tegevusloa mõista laiemalt ning see hõlmab ka kutsetegevuse lubasid (sh treeneri kutsetunnistus). Nagu ka MSÜS-i seletuskirjas⁴ on selgitatud (lk 43-44), võib kutsetunnistuse tähendus füüsilisest isikust ettevõtjate jaoks vahel olla analoogne tegevusloaga (tekib õigus asjaomast kutsetegevust teostada, sh nii töölepingu alusel kui iseseisva majandustegevusena). Seadusandja on siiski soovinud välistada nende tunnistuste väljastamise MSÜS-i regulatsiooni alt, arvestades ka, et kutsetunnistuse väljastamisel hinnatakse üldjuhul teistsuguseid asjaolusid kui tegevusloa väljastamisel ning sellest tulenevalt on kutsetegevuse lubade ja majandustegevuse lubade väljastamisel erinev loogika ja menetlusreeglid (vt seletuskiri lk 44). See erinevus ei mängi aga rolli LasteKS § 20 lõike 3 tõlgendamisel, mille eesmärk on tagada, et lastega seotud ametitesse ja kutsealadele ei pääseks töötama lastele potentsiaalselt ohtu kujutavad isikud. LasteKS § 20 lõikest 3 tuleneb mh, et kui isik oma kutsetegevuses puutub vahetult kokku lastega ja selleks tegevuseks on vajalik tegevusloa, peab tegevusloa andja jälgima

¹ Lastekaitse seaduse seletuskiri (677 SE), lk 44. Kätesaadav: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/f3beec87-7eaf-4aad-afa0-aacbdde93a4c/Lastekaitse seadus>

² Eesti Vabariigi lastekaitse seadus (RT I, 13.12.2013, 12). Kätesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/113122013012>

³ 23.12.2013. a jõustus EV lastekaitse seaduse § 51.1 (Lastega töötamise piirang), mille lõige 3 nägi ette: „Kui lastega töötamiseks käesoleva paragrahvi lõike 2 tähenduses on vajalik tegevusloa, on tegevusloa andmiseks õigustatud isik kohustatud jälgima käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud piirangust kinnipidamist.“

⁴ Majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse (803 SE) seletuskiri. Kätesaadav: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/ea272fce-517d-efd0-0274-b1b8247c5de5/Majandustegevuse%20seadustiku%20%C3%BCldosa%20seadus>

piirangutest kinnipidamist. Järelikult on see kohustus ka kutse andjatel neil kutsealadel, kus tegutsemine hõlmab LasteKS § 18 lõike 2 mõistes lastega töötamist.

Eelnevat arvestades peab kutse andmine olema korraldatud selliselt, et kutse andjal oleks võimalik vastavalt LasteKS § 20 lõikele 3 jälgida lastega töötamise piirangutest kinnipidamist. Kutseseaduse (KutS) § 15 lõike 1 kohaselt kutse andmine on kutset taotleva isiku (taotleja) kompetentsuse kutsestandardis nimetatud nõuetele vastavuse hindamine, mille tulemusena kantakse taotlejale antud kutse kutseregistrisse. Kompetentsusnõuded määratakse kutsestandardis (KutS § 5), nende hindamise kord ja vormid kutse andmise korras (KutS § 15 lg 3). Mitmed kutse andjad lastega seotud kutsealadel ongi seadnud LasteKS §-st 20 tulenevate piirangute puudumise kutse taotlemise eeltingimuseks, nt Haridus- ja Noorteamet noorsootöö kutseala kutsete andmise korras (p 2.1)⁵, samuti Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsioon lapsehoidja kutsete andmise korras (p 2.1)⁶.

Treeneri kutsetegevuse puhul ei eristata õigusaktides laste ja täiskasvanute treeneri mõistet; treeneri kutsetegevus võib hõlmata igas vanuses isikute juhendamist. Samas alla 18-aastaseid lapsi juhendav treener on kahtlemata LasteKS § 18 lõike 2 tähenduses lastega töötav isik ja talle kohalduvad LasteKS §-s 20 sätestatud piirangud. Nende järgimiseks tuleks kutse andmisel eristada üksnes või ka lastega töötavaid treenereid täiskasvanutega tegelevatest treeneritest. Sotsiaalministeeriumi hinnangul kehtivad seadused seda ei takista.

Eelneva kokkuvõtteks leiab Sotsiaalministeerium, et antud juhul on EOK küll õigustatult tegutsenud LasteKS § 20 alusel, kuid selle tulemusena on tunnistatud kehtetuks kaebaja treenerikutse, mis on võtnud kaebajalt õiguse ja võimaluse töötada ka täiskasvanute treenerina. Sellega on piiratud kaebaja õigusi rohkem, kui näeb ette LasteKS § 20 ja kui on vajalik lastega töötamise piirangu eesmärgi täitmiseks. See on oluline asjaolu ka LasteKS § 20 lõike 1¹ põhiseadusele vastavuse hindamisel.

Lastekaitseaduse § 20 lõike 1¹ põhiseadusele vastavus

Järgnevalt esitame seisukoha LasteKS § 20 lõike 1¹ põhiseadusele vastavuse osas, arvestades ka halduskohtu otsuse põhjendusi.

Halduskohus on leidnud, et kaebaja kutsetunnistuse kehtetuks tunnistamine ei võimalda kaebajal tegutseda treenerina, mis piirab kaebaja PS § 19 lõikes 1 ja § 29 lõikes 1 sätestatud põhiõigusi (õigus vabale eneseteostusele, õigus valida tegevusala ja elukutse). Halduskohus on piirangu proportsionaalsust analüüsid jõudnud järeldusele, et tegemist on eesmärgi saavutamiseks sobiva ja vajaliku, kuid mitte mõõduka abinõuga.

Esmalt märgime, et halduskohus on keelu põhiseaduspärasust analüüsid lähtunud sellest, et LasteKS § 20 lõige 1¹ on olnud alus kaebaja kutsetunnistuse kehtetuks tunnistamisele, mis ei võimalda kaebajal tegutseda treenerina (otsuse p 31). Kohtuotsusest ei ole päris selge, kas abinõu, mille põhiseaduspärasust halduskohus on hinnanud, on treenerina tegutsemise keeld või lastega töötamise keeld. Samas on halduskohus otsuse p-s 43 leidnud, et arvestades kaebaja toime pandud kuritegu ei kuulu kaebaja nende isikute hulka, kelle puhul on põhjendatud keeld kutsetegevuse kaudu lastega kokku puutuda. Sellest võib järeldada, et halduskohus on hinnanud lastega töötamise keelu põhiseaduspärasust.

Nõustume halduskohtuga, et LasteKS § 20 lõikes 1¹ sätestatud keelul on legitiimne eesmärk ning keeld on selle eesmärgi saavutamiseks sobiv ja vajalik abinõu. Viitame siinkohal meie 18.12.2020 halduskohtule esitatud seisukohale, milles mh selgitasime, et LasteKS § 20

⁵ Haridus- ja Noorteameti kutse andmise kord noorsootöö kutseala kutsetele, kinnitatud Hariduse Kutsenõukogu 18.11.2020 otsusega nr 25. Kättesaadav: https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/KAO_Fail/downloadFile/10468388

⁶ Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsiooni kutse andmise kord lapsehoidja kutsetele, kinnitatud Sotsiaalhoolekande Kutsenõukogu 25.03.2020 otsusega nr 16. Kättesaadav: https://www.eswa.ee/wp-content/uploads/2020/03/KA-kord-lapsehoidja-kutsetele_25.03.2020_kodulehele.pdf

lõige 1¹ jõustus 2018. aastal, kuid enne seda sisaldus sarnane regulatsioon karistusregistri seaduse (KarRS) §-s 36, mis sätestas, et karistusregistri teatise väljastamise korral alaealise isiku seaduslikule esindajale või tööandjale või alaealistele teenuse osutamiseks tegevusluba andma õigustatud isikule on karistusseadustiku (KarS) alusel kvalifitseeritud tegudega võrdsustatud enne KarS-i jõustumist toimepandud teod, mis on kvalifitseeritud KrK § 115 lõike 2 punktis 3 ja § 115 lõikes 3, § 115¹ lõikes 2, §-des 116 ja 117, § 118 lõikes 2, §-des 200, 200³ ja 202 ning § 202⁶ lõike 3 punktis 2, ning välisriigis toimepandud samaväärsed kuriteod. KarRS § 36 sisu toomisega LasteKS-i sooviti lahendada võimalik vastuolu, mis võis tekkida asjaolust, et materiaalne keeld lastega töötamiseks oli sätestatud konkreetsete kuriteokoosseisudena LasteKS-is ning päringu tegemisel väljastavate karistuste loetelu KarRS-is. Ühtlasi sooviti, et LasteKS-is oleks selgelt sätestatud, et lastega töötamise eluaegne keeld rakendub ka nendele isikutele, keda on karistatud enne KarS-i jõustumist või välisriigis toime pandud kuritegude eest, mis vastavad oma olemuselt LasteKS § 20 lõikes 1 loetletud KarS-is sätestatud kuritegudele.⁷

LasteKS §-s 20 kehtestatud lastega töötamise piirangu üldine eesmärk on kaitsta laste isikupuutumast (PS § 20) ning tagada nende turvaline ja vägivallavaba areng. Kitsamalt on LasteKS § 20 lõigete 1 ja 1¹ eesmärk tagada, et lastega kokkupuutuvatele kutsealadele ei pääseks töötama isikud, keda on karistatud või kes on sundravile määratud inimkaubanduse, seksuaalse enesemääramise vastaste kuritegude, prostitutsiooni- ja lastepornoga seotud kuritegude eest, aga ka tapmise, mõrva ja lapse tapmise eest. Leitakse, et laste kui haavatava sihtrühma kaitseks on põhjendatud keelata teatud süütegusid, eriti laste vastu suunatud süütegusid, toime pannud isikute tööalast kokkupuutumist lastega. Ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/92/EL, mis käsitleb laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning lasteporno vastast võitlust⁸, kohustab liikmesriike võtma vajalikke meetmeid tagamaks, et direktiivis nimetatud lastevastases seksuaalsüüteoos süüdi mõistatud füüsilise isiku puhul võib ajutiselt või alaliselt tõkestada vähemalt tema kutsetegevust, mis eeldab otseseid ja korrapäraseid kontakte lastega (artikkel 10 lg 1). Seetõttu on LasteKS § 20 lõikes 1 ja ka lõikes 1¹ sätestatud lastega töötamise piirang üldiselt kohane ehk sobilik vahend ülaltoodud eesmärgi saavutamiseks.

Tegemist on ka eesmärgi saavutamiseks vajaliku vahendiga. Laste turvalisuse tagamiseks on vajalik tõkestada LasteKS § 20 lõigetes 1 ja 1¹ loetletud raskeid kuritegusid toime pannud isikute tööalaseid kokkupuuteid lastega ning vastaval piirangul ei ole mõistlikku alternatiivi. LasteKS § 20 regulatsioon lähtub isiku süüdimõistmisest teatud kuriteos ega võimalda üksikujuhtumil arvesse võtta isiku teo toimepanemise asjaolusid. Sellist subjektiivset hindamist võimalust ei ole ette nähtud, et tagada keelu eesmärgi täitmine ja tõhusus laste õiguste kaitsmisel, arvestades muuhulgas, et piirangute olemasolu peavad saama kiiresti kontrollida ja sellest tulenevaid otsuseid teha palju erinevaid isikuid, asutusi ja organisatsioone (tööandjad, tegevuslubade andjad jne). Piirangu olemasolu kontrollitakse karistusregistri päringuga, millest nähtub mh KarS-i või muu seaduse säte, milles sätestatud süüteo toimepanemises isik süüdi mõisteti (KarRS § 12 lg 4).

Halduskohus on aga leidnud, et LasteKS § 20 lõikes 1¹ sätestatud piirang ei ole kaebaja suhtes mõõdukas. Kohus on viidanud kaebaja suhtes tehtud kohtuotsusele, mille kohaselt kaebaja pani toime kuritahtliku huligaansuse (KrK § 195 lg 2), millesse kaasas oma alaealise venna (KrK § 202) ja kaks tuvastamata isikut. Halduskohus leidis, et Riigikogu on jätnud

⁷ Sotsiaalhoolekande seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri (489 SE) teise lugemise juurde, lk 10. Kättesaadav: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/78742cf5-f1d8-4791-a2cc-69e3dc8ba598/Sotsiaalhoolekande%20seaduse%20muutmise%20ja%20sellega%20seonduvalt%20teiste%20seaduste%20muutmise%20seadus>

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsember 2011 direktiiv 2011/92/EL, mis käsitleb laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning lasteporno vastast võitlust ja mis asendab nõukogu raamotsuse 2004/68/JSK. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011L0093&from=ET>

vaidlusaluse sätte kehtestamisel tähelepanuta asjaolu, et KrK §-s 202 sisalduv teokoosseis *alaealise kaasatõmbamine kuriteo toimepanemisele* on 2012. aastal dekriminaliseeritud seoses KarS § 181 kehtetuks tunnistamisega samaaegselt KarS § 175 kehtestamisega. Kuna kaebaja poolt toime pandud tegu oma olemuselt ei vasta lastega töötamise keelu eesmärgile, siis halduskohtu hinnangul ei tulene kaebajast sellist ohtu, mille vältimiseks oleks põhjendatud keelata kaebajal kutsetegevuses lastega kokku puutuda.

Me ei nõustu halduskohtu seisukohaga, et KrK § 202 koosseisu alternatiiv *alaealise kaasatõmbamine kuriteo toimepanemisele* on 2012. aastal dekriminaliseeritud ja seadusandja oleks pidanud sellega arvestama KarS § 20 lõike 1¹ kehtestamisel. Nagu halduskohus on ka märkinud, on nimetatud teoalternatiiv üldsõnaline ja hõlmab kõiki kuritegusid, v.a teised koosseisus konkreetsetelt nimetatud alternatiivid. Kuigi 2012. aastal tunnistati kehtetuks KarS § 181 (Alaealise kaasatõmbamine kuriteo toimepanemisele), siis meie hinnangul ei tähendanud see vastava teokoosseisu dekriminaliseerimist, vaid nimetatud sätte alusel karistatud teod loeti hõlmatuks uues sõnastuses kehtestatud KarS §-ga 175 (Inimkaubandus alaealise ärakasutamise eesmärgil). Vastava eelnõu seletuskirjas⁹ on selgitatud: „Eelnõu § 175 koondab kokku kõik kuriteod, mille sisuks on alaealise kallutamine mingile ühiskonnas taunitud ja alaealise arengule kahjulikult mõjuda võivale tegevusele, samuti sellisele tegevusele kaasaaitamine. Üldjuhul pannakse vastavaid kuritegusid toime selleks, et alaealise tegevuse pealt teenida. /.../ Kuigi erinevalt sõnastatud, on enamik eelnõu § 175 poolt hõlmatud tegudest karistatavad ka praegu (vt §-d 175-177¹ ja 181).“

Nagu selgitasime ka halduskohtule 18.12.2020 esitatud seisukohas, hõlmas KrK § 202 koosseis ka tänases mõistes inimkaubandusena käsitletavaid kuritegusid nagu alaealise kaasamine prostitutsioonile või kuritegevusele. Seega võis KrK §-s 202 kirjeldatud alaealise kaasatõmbamine kuriteole kujutada endast tõsist kuritegu, mille eest karistatust peetakse lastele ohuks. KrK § 202 sätte sõnastus on ajas muutunud, näiteks 1980. aastal oli sätte pealkiri „Alaealise kaasatõmbamine kuritegevusele“ ja sätte ise oli sõnastatud järgmiselt: „Alaealise kaasatõmbamise eest kuritegevusele, kerjamisele, prostitutsioonile, hasartmängude mängimisele või tema kallutamise eest tugevatoimelise aine tarvitamisele, samuti alaealise kasutamise eest parasiitliku äraelamise eesmärgil [...]“.¹⁰ Seevastu näiteks vahetult enne KrK kehtetuks tunnistamist 2002. aastal, oli sätte pealkiri „Alaealise kaasatõmbamine kuritegevusele või prostitutsioonile“ ning sätte ise oli sõnastatud järgmiselt: „Alaealise kaasatõmbamise eest kuriteo toimepanemisele või prostitutsioonile, samuti alaealise kasutamise eest prostitutsiooniks [...]“.¹¹ Nagu eelnevalt selgitatud, siis viitas 1980. aastal kõnealune KrK sätte ka alaealise kasutamisele parasiitliku äraelamise eesmärgil, mille all mõeldi alaealise kasutamist vahendina elatusvahendite hankimisel. Tavaliselt kaasnes sellega alaealise sundimine tegelema kerjamisega, prostitutsiooniga või muu taolise tegevusega.¹² Seega on sätte ajalooliselt hõlmanud erinevaid raskeid kuritegusid, mis on oma olemuselt võrdsustatavad LasteKS § 20 lõikes 1 nimetatud KarS-i alusel kvalifitseeritud tegudega ning mille osas on seadusandja selge tahe olnud välistada nende isikute suhtes võimalus lastega töötamiseks. Seega oleme seisukohal, et LasteKS § 20 lõike 1¹ kehtestamisel oli vajalik selles nimetada ka KrK § 202, vastasel juhul oleksid võinud raskeid kuritegusid toime pannud isikud piirangute mõjualast välja jääda. Võttes arvesse eeltoodud selgitusi, ei saa LasteKS § 20 lõiget 1¹ pidada põhiseadusega vastuolus olevaks.

Nagu nähtub haldusasja asjaoludest, siis võidi KrK § 202 alusel kvalifitseerida ka mõni selline tegu, mis ei vasta olemuslikult ühelegi LasteKS § 20 lõikes 1 nimetatud teole (sh KarS §-le 175), mille eest seadusandja on pidanud vajalikuks ette näha alalise lastega töötamise

⁹ Karistusseadustiku muutmise seadus 140 SE, seletuskiri eelnõu teise lugemise juurde, lk 6. Kättesaadav: <https://www.riigikoju.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/9cf009fa-d9f2-82ea-269f-4eb4e0e26134/Karistusseadustiku%20muutmise%20seadus>

¹⁰ I. Rebane (koost). Eesti NSV Kriminaalkoodeks. Kommenteeritud Väljaanne. Tallinn, 1980, lk 578.

¹¹ Kriminaalkoodeks. 7. mai 1992. - RT 1992, 20, 288; RT I 2002, 64, 390.

¹² I. Rebane (koost). Eesti NSV Kriminaalkoodeks. Kommenteeritud Väljaanne. Tallinn, 1980, lk 580.

keelu. Siinkohal rõhutame, et lapsi eriliselt ohustavate kuritegude loetelu on toodud LasteKS § 20 lõikes 1 ning lõikes 1¹ ei ole tahetud anda erinevat või täiendavat loetelu, vaid selle eesmärk on olnud laiendada lastega töötamise eluaegset keeldu ka nendele isikutele, keda on karistatud enne KarS-i jõustumist või välisriigis toime pandud kuritegude eest, mis vastavad oma olemuselt LasteKS § 20 lõikes 1 loetletud KarS-is sätestatud kuritegudele¹³ („Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud piirangut kohaldatakse ka isikutele, keda on karistatud enne karistusseadustiku jõustumist tegude eest, mis on kvalifitseeritud kriminaalkoodeksi ...“). Antud juhul on halduskohus otsuse p-s 43 jõudnud seisukohale, et kaebaja toime pandud KrK § 202 alusel kvalifitseeritud tegu on olemuselt selline, mis ei vasta LasteKS § 20 lõike 1 koosseisudele ega seetõttu eluaegse lastega töötamise keeldu eesmärgile.

Eelnevat arvestades oli kohtul võimalik tõlgendada LasteKS § 20 lõiget 1¹ põhiseaduspäraselt, võttes mh arvesse LasteKS § 20 lõike 1¹ sõnastust ja eesmärki, ning otsustada, et LasteKS § 20 lõikest 1¹ tulenev piirang kaebaja suhtes ei kohaldu ning tema kutsetunnistuse kehtetuks tunnistamine ei olnud seetõttu õiguspärane. Riigikohus on mitmel juhul väljendanud seisukohta, et normi erinevate tõlgendusvõimaluste puhul tuleb eelistada põhiseadusega kooskõlas olevat tõlgendust neile tõlgendustele, mis põhiseadusega kooskõlas ei ole. Samuti tuleks eelistada tõlgendust, millega oleks tagatud erinevate põhiseaduslike väärtuste kõige suurem kaitse (RKÜKo asjas nr 3-2-1-73-04, p 36). Samuti on kohtupraktikas kinnitatud, et Riigikohtul puudub alus normi põhiseadusevastasuse motiivil kehtetuks tunnistada, kui normi on võimalik tõlgendada põhiseaduspäraselt (PSJKo asjas nr 5-17-42, p 28).

Kokkuvõtvalt leiab Sotsiaalministeerium, et LasteKS § 20 lg 1¹ ei ole põhiseadusega vastuolus, sest tegemist on sobiva, vajaliku ja mõõduka abinõuga laste isikupuutumatus ja turvalisuse kaitseks.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Signe Riisalo
sotsiaalkaitseminister

Maarja Kärson 6269 283
Maarja.Karson@sm.ee

Merilin Oldekop 6269 165
Merilin.Oldekop@sm.ee

---

¹³ Sotsiaalhoolekande seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri (489 SE) teise lugemise juurde, lk 10. Kättesaadav: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/78742cf5-f1d8-4791-a2cc-69e3dc8ba598/Sotsiaalhoolekande%20seaduse%20muutmise%20ja%20sellega%20seonduvalt%20teiste%20seaduste%20muutmise%20seadus>